

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«БІРЖОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Галузь знань	07 – Управління та адміністрування	Освітній рівень	Другий (магістерський)
Шифр і назва спеціальності	076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Семестр	2
Назва освітньої програми	Підприємництво, торгівля та біржова діяльність	Тип дисципліни	обов'язкова
Факультет	Економіки та менеджменту	Кафедра	Фінанси, банківська справа та підприємництво

Обсяг:

За видами занять:

Кредитів ECTS	Годин	Лекцій	Семінарських занять	Практичних занять	Лабораторних занять	Самостійна підготовка	Вид контролю
3	90	18	-	18	-	54	Екзамен

ВИКЛАДАЧ

Борисова Світлана Євгенівна, svetevbor@ukr.net

Доктор економічних наук, доцент, професор кафедри «Фінанси, банківська справа та підприємництво».

Досвід роботи - 20 років.

Автор понад 60 наукових та навчально-методичних праць.

Провідний лектор з дисциплін: «Економічний аналіз», «Фінансовий аналіз», «Біржова діяльність», «Фінансовий ринок», «Ринок фінансових послуг», «Біржовий менеджмент», «Глобальна економіка» та ін.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Дисципліна спрямована на оволодіння теоретичними знаннями, вміннями та практичними навичками у галузі управління біржовою діяльністю, теоретико-методичними підходами до формування системи управління біржовою діяльністю, ознайомлення з пріоритетними напрямками розвитку біржового менеджменту, відповідно до сучасних економічних процесів в Україні.
Мета та цілі	Метою дисципліни «Біржовий менеджмент» є формування у здобувачів знань новітніх аспектів та методів управління біржовою діяльністю, набуття практичних навичок із здійснення біржових операцій та вміння їх ефективно застосовувати у професійній сфері.

Формат	Лекції (очний, заочний формат), практичні заняття (очний, заочний формат), консультації (очний, заочний формат), підсумковий контроль – екзамен (очний, заочний формат).
Пререквізити	Загальні та фахові знання, отримані на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти («Менеджмент», «Маркетинг», «Біржова діяльність», «Торговельне підприємництво», «Фінансовий аналіз» та ін.).
Пореквізити	Знання з основ біржового менеджменту можуть бути використані під час написання магістерської роботи.

Компетентності відповідно до освітньо-професійної програми

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі підприємництва, торгівлі та біржової діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК 2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 5. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК 2. Здатність проводити оцінювання продукції, товарів і послуг в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності
СК 3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.
СК 4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.
СК 7. Здатність застосовувати універсальні неспеціалізовані, надпрофесійні навички успішної участі у робочому процесі при виконанні професійних завдань в підприємницькій, торговельній та/або біржовій діяльності.
СК 9. Здатність до виконання професійних завдань щодо діагностики й організації підприємницької та торговельної діяльності та володіння технологіями управління біржовими операціями.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Вміти адаптуватися та проявляти ініціативу і самостійність в ситуаціях, які виникають в професійній діяльності.
ПРН 2. Визначати, аналізувати проблеми підприємництва, торгівлі і біржової діяльності та розробляти заходи щодо їх вирішення.
ПРН 5. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва, торгівлі та/або біржової діяльності.
ПРН 6. Вміти розробляти та впроваджувати заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність.
ПРН 8. Оцінювати продукцію, товари, послуги, а також процеси, що відбуваються в підприємницьких, торговельних та/або біржових структурах, і робити відповідні висновки для прийняття управлінських рішень.
ПРН 9. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної та/або біржової діяльності.
ПРН 10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних та/або біржових структур за умов невизначеності та ризиків.
ПРН 13. Вміти при виконанні завдань в професійній сфері застосувати універсальні надпрофесійні навички успішної участі у робочому процесі, зокрема командному, а також успішно соціалізуватися.
ПРН 15. Вміти розробляти і надавати рекомендації щодо діагностики, організації та управління підприємницькою й торговельною діяльністю та володіти технологіями управління біржовими операціями.

Вимоги викладача, політика курсу

Освоєння дисципліни передбачає обов'язкове відвідування лекцій і практичних занять згідно розкладу, не спізнюватись, а також самостійну роботу. Здобувач зобов'язаний працювати з навчальною та додатковою літературою, з інформацією на електронних носіях і в Інтернет-ресурсах. За умов пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття за наявності допуску викладача. Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем лекційних занять, які не ввійшли в теоретичний курс, або ж були розглянуті коротко, їх поглиблена проробка за рекомендованою літературою. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо студент відсутній з поважної причини, він презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над завданнями не припустимо порушення академічної доброчесності: при використанні Інтернет-ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане в ході виконання завдання. У разі виявлення факту плагіату студент отримує за завдання 0 балів.

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Лекція 1	Тема Т1. Організаційно-економічні основи біржової справи та управління біржовою діяльністю.	Практичне заняття 1	Економічна сутність біржової діяльності та біржового ринку. Види ринків. Класифікація ринків. Передумови виникнення біржової діяльності. Історія розвитку біржової діяльності. Етапи розвитку біржової діяльності. Функції біржової діяльності в ринкових умовах. Структурні елементи біржової діяльності. Основні види оптової торгівлі. Особливості управління біржовою торгівлею. Сучасний стан світового біржового ринку.	самостійна робота	Сучасний стан світового біржового ринку. Місце та роль товарних бірж як основних посередників в бізнесі. Товарна біржа, як елемент інфраструктури ринку. Регулювання біржової діяльності в США.
Лекція 2	Тема Т2. Виникнення та розвиток біржової діяльності в Україні.	Практичне заняття 2	Передумови виникнення біржової діяльності в Україні. Історія розвитку вітчизняного біржового ринку. Формування біржової діяльності в Україні. Товарна біржа, як елемент інфраструктури ринку. Місце та роль товарних бірж як основних посередників в бізнесі. Перспективи розвитку біржової діяльності в Україні.		Стандартизація біржового контракту. Основні ознаки та класифікація біржових угод. Економічне управління діяльністю товарних бірж. Адміністративне управління діяльністю товарних бірж.
Лекція 3	Тема Т3. Законодавчо-правове регулювання біржової діяльності.	Практичне заняття 3	Загальна характеристика законодавчо-правового поля, що регулює біржову діяльність. Регулювання біржової діяльності в США. Регулювання біржової діяльності в Україні. Державне регулювання біржової діяльності в країнах з ринковою економікою. Оподаткування біржової діяльності.		Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку. Напрями формування системи управління біржовою діяльністю. Регулювання біржової діяльності. Управління біржовою торгівлею на ф'ючерсних біржах.
Лекція 4	Тема Т4. Біржові товари та їх види.	Практичне заняття 4	Сутність та вимоги до біржового товару. Класи біржових товарів. Якісна та кількісна стандартизація товарів. Юридичні, організаційні, економічні та естетичні характеристики біржових угод. Основні ознаки та класифікація біржових угод. Основні відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами. Переваги ф'ючерсних контрактів. Стандартизація біржового контракту. Інвестиції на біржі та супутні видатки.		Управління технікою укладання ф'ючерсних контрактів на біржі. Управління технологією Інтернет-трейдингу на біржовому ринку. Роль товарної біржі у формуванні ціни. Позабіржовий ринок цінних паперів в Україні. Інвестиції на біржі цінних паперів.
Лекція 5	Тема Т5. Засади формування системи управління біржовою діяльністю.	Практичне заняття 5	Поняття управління та менеджменту. Види менеджменту за сферами діяльності. Об'єкт і суб'єкт менеджменту біржової діяльності. Напрями формування систем управління біржовою діяльністю. Технологія управління біржовою діяльністю. Пріоритетні складові системи біржового менеджменту. Керуюча система управління біржовою діяльністю. Цілі, завдання та функції керуючої підсистеми управління біржовою діяльністю. Види державного управління діяльністю товарних бірж. Пряме (адміністративне) управління. Непряме (економічне) управління.		Вплив біржових криз на управління біржовою діяльністю. Стратегія управління брокерською конторою та особливості її розробки. Методи ведення біржового торгу. Форми біржового аукциону.
Лекція 6	Тема Т6. Організаційно-правові основи управління біржовою діяльністю біржи.	Практичне заняття 6	Економічна сутність біржі. Класифікаційні ознаки бірж, види та основні функції бірж. Допоміжні функції бірж. Система управління біржею. Типова структура бірж. Типова структура управління товарних бірж.		Процедура ведення біржових торгів. Характеристика процесу біржового торгу. Форми проведення біржових торгів. Підготовка біржового торгу. Торговий процес в біржовій операційній залі. Виконання замовлень отриманих під час торгів. Правила біржової торгівлі та специфіка їх дотримання.
Лекція 7	Тема Т7. Організація та управління технологією біржової торгівлі.	Практичне заняття 7	Організаційні засади біржових торгів. Характеристика процесу біржового торгу. Форми проведення біржових торгів. Методи проведення торгів. Підготовка біржового торгу. Особливості управління біржовою торгівлею на вітчизняних товарних біржах. Біржова торгівля на ф'ючерсних біржах. Управління технікою укладання ф'ючерсних контрактів на біржі. Управління технологією Інтернет-трейдингу на біржовому ринку.		Організація торговельного процесу в біржовій операційній залі. Порядок виставлення товарів на торги та їх зняття. Особливості біржової мови жестів та жаргону. Поняття, історія та причини виникнення ф'ючерсної торгівлі. Цілі та функції ф'ючерсної торгівлі.
Лекція 8	Тема Т8. Організація та управління брокерською діяльністю.	Практичне заняття 8	Брокерська контора, її роль і місце в біржовій торгівлі. Функції брокерської контори. Види брокерських угод. Брокерська винагорода. Ефективність брокерської діяльності. Економічна оцінка брокерської діяльності. Стратегія управління брокерською конторою та принципи її розробки.		Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі. Порівняльна характеристика форвардних та ф'ючерсних контрактів. Види операцій страхування цінового ризику. Види цінової стратегії та політики продавця на товарній біржі. Форми цінової політики.
Лекція 9	Тема Т9. Ризик-менеджмент біржової діяльності.	Практичне заняття 9	Сутність ризиків у біржовій діяльності. Основні види та класифікація біржових ризиків. Ризик-менеджмент, як засіб підвищення ефективності біржової та брокерської діяльності. Застосування інструментів хеджування біржових ризиків. Характеристика основних видів ризику на біржовому ринку України.		Основні правила котирування цін на товарних біржах. Система показників біржового котирування цін. Поняття хеджування та його переваги. Кліринг і розрахунки на біржовому ринку.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Лекційні і практичні заняття укомплектовано наступним обладнанням: Мультимедійний проектор VE303G NEC, Ноутбук SAMSUNG 540U (NP540U3C), Ноутбук HP (HEWLETT PACKARD) 3160NHW, БФП Canon i-SENSYS MF4410, Колонки incredible sound R 215, системний блок Intel Atom D525, монітор lg e1940s monitor, Проекційний екран, ОС Windows 7, пакет офісних програм Microsoft office 2016, вільний доступ до Wi-Fi. Система дистанційного навчання і контролю Moodle – <http://moodle.dgma.donetsk.ua/my/>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Основна

1. Борисова С. Є. Розвиток світового фінансового ринку в умовах глобалізації: монографія / С.Є. Борисова. – Вінниця: ДонНУ, 2015. – 310 с.
2. Калінеску Т. В. Біржова діяльність: підручник / Т. В. Калінеску, І. М. Кушал, О. Д. Кирилов. – Сєвєродонецьк: Вид-во ЧНУ ім. В. Даля, 2016. – 444 с.
3. Котирло О. О. Біржове право: Навчальний посібник / О. О. Котирло. – К.: ЦУЛ, 2012. – 268 с.
4. Мельник Ю.В. Біржова справа: підруч. для студентів ВНЗ / Ю. В. Мельник та ін. за наук. ред д-ра екон. наук, проф. О. М. Сохацької. – Вид. 3-тє, перероб., змін. та допов. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 654 с.
5. Основи біржової діяльності: навчальний посібник / М.О. Солодкий, Н.П. Резнік, В.О. Яворська: [за ред. М.О. Солодкого]. – К.: ЦП Компрінт, 2017. – 450 с.
6. Пепа Т. В. Біржова діяльність: навчальний посібник / Т.В. Пепа, Т.І. Пішеніна, В.В. Лавринович. – К.: Ліра-К, 2016. – 540 с. Рябовол Л.Т. Біржове право: товарна біржа як особливий суб'єкт господарювання: Навч. посібник / Л.Т. Рябовол. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2016. – 52 с.
7. Солодкий М. О. Біржовий ринок: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.О. Солодкий. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 565 с.
8. Сотник І. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми.: Університетська книга, 2018. – 572 с.
9. Сохацька О.М. Біржова справа: Підручник / О.М. Сохацька. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – 632 с.
10. Хрущ Н. Біржова діяльність: посібник / Н. Хрущ, П. Іжевський, С. Безвух. – Кондор, 2017. – 348 с.
11. Hull, John Risk management and financial institutions / John C. Hull. — Fourth Edition. 2015. 743 p.

Додаткова

1. Вавдійчик І.М. Сучасний стан та тенденції розвитку біржової торгівлі в Україні / І.М. Вавдійчик // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №15. – С. 182-185.
2. Еш С. М. Фінансовий ринок. Навч. посіб. 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 528 с.
3. Мацкевич Я.М. Роль біржової діяльності у розвитку інфраструктури регіональної торгівлі сільськогосподарською продукцією / Я.М. Мацкевич // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 6. – С. 177–182.
4. Машлій Г. Проблеми підвищення ефективності біржової торгівлі в Україні / Г. Машлій // Вісник ТДТУ. Серія «Економіка». – 2016. – № 1. – С. 170–172.
5. Науменкова С.В. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору / С.В. Науменкова // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 12. – С. 4–11.
6. Плахотнік М.Г. Товарні біржі в Україні / М.Г. Плахотнік // Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних умовах.–2012.–С.205-206.
7. Солодкий М.О. Біржовий ринок / М. О. Солодкий. – К.: Джерела М, 2012. – 424 с.
8. Ткач А. А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: монографія / А. А. Ткач. – К.: НАН України, Об'єднаний ін-т економіки, 2015. – 295 с.
9. Унінець-Ходаківська В. П., Костюкевич О. І., Лятамбор О. А. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. Вид. 2-ге: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
10. Ясенєцький В.С. Особливості функціонування бірж як складової ринкової інфраструктури / В.С. Ясенєцький // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 333-337.

Web-ресурси: <http://www.minfin.gov.ua/>, <http://me.gov.ua>, <http://www.worldbank.org/>,
<http://www.aub.com.ua>, <http://www.ukrstat.gov.ua>, <http://www.kmu.gov.ua>,
www.nbu.gov.ua, <http://biz.liga.net/industriya/>

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

Економічна сутність біржової діяльності та біржового ринку. Передумови виникнення біржової діяльності. Історія та етапи розвитку біржової діяльності. Функції біржової діяльності в ринкових умовах. Структурні елементи біржової діяльності. Особливості управління біржовою торгівлею. Сучасний стан світового біржового ринку. Передумови виникнення біржової діяльності в Україні. Історія розвитку вітчизняного біржового ринку. Формування біржової діяльності в Україні. Товарна біржа, як елемент інфраструктури ринку. Місце та роль товарних бірж як основних посередників в бізнесі. Перспективи розвитку біржової діяльності в Україні. Загальна характеристика законодавчо-правового поля, що регулює біржову діяльність. Регулювання біржової діяльності в Україні. Сутність та вимоги до біржового товару. Класи біржових товарів. Юридичні, організаційні, економічні та естетичні характеристики біржових угод. Основні ознаки та класифікація біржових угод. Основні відмінності між ф'ючерсними та форвардними контрактами. Переваги ф'ючерсних контрактів. Стандартизація біржового контракту. Об'єкт і суб'єкт менеджменту біржової діяльності. Напрями формування систем управління біржовою діяльністю. Пріоритетні складові системи управління біржовою діяльністю. Керуюча система управління біржовою діяльністю. Цілі, завдання та функції керуючої підсистеми управління біржовою діяльністю. Види державного управління діяльністю товарних бірж. Економічна сутність біржі. Класифікаційні ознаки бірж та їх види. Основні і допоміжні функції бірж. Система управління біржею. Типова структура управління товарних бірж. Характеристика процесу біржового торгу. Форми проведення біржових торгів. Управління технікою укладання ф'ючерсних контрактів на біржі. Управління технологією Інтернет-трейдингу на біржовому ринку. Брокерська контора, її роль і місце в біржовій торгівлі. Ефективність брокерської діяльності. Економічна оцінка брокерської діяльності. Стратегія управління брокерською конторою та принципи її розробки. Сутність ризиків у біржовій діяльності, їх види та класифікація. Ризик-менеджмент, як засіб підвищення ефективності біржової та брокерської діяльності.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів для оцінювання успішності студента	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Нарахування балів
	90-100	A	відмінно	
	81-89	B	добре	
	75-80	C		
	65-74	D		
	55-64	E	задовільно	
	30-54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни		

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:
для денної форми навчання:

- поточний контроль (написання модульних контрольних робіт, усне опитування, виконання індивідуального завдання, самостійна робота): 50 % семестрової оцінки;
- підсумковий контроль (екзамен): 50% семестрової оцінки.

для заочної форми навчання:

- підсумкова тестова контрольна робота: 40 % семестрової оцінки;
- підсумковий екзамен: 60 % семестрової оцінки.

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ

Здобувач повинен дотримуватися «Стандарту академічної доброчесності Донбаської державної машинобудівної академії»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність, дотримуватися корпоративної культури, академічній доброчесності та етики академічних відносин, запобігати академічного плагіату. Дотримуватися вимог Інструкції про забезпечення належних протиепідеміологічних заходів. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при нерозв'язності конфлікту звертатись до завідувача кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва.